

Batologische notities 3 – Nieuwe gegevens over *Rubus* L.

A. van de Beek
(Valkenburg, Z.-H.)

1 *Rubus baronicus* Beek., nov. spec., fig. 1

Holotypus: Herb. A. van de Beek nr. A 1055a, verzameld in de Boswachterij Dorst bij Oosterhout, N.-Br. op 4.VII.1981, in L (BatEC nr. 10).

Serie *Vestiti* Focke. Regionale soort (niveau C).

Turio arcuatus vel scandens acutangulus, pruinosis dense piloso-hirsutus. Aculei maiores compressi reclinati paulo inaequales, 10-35 in internodio, aciculis parvissimis sparsis ad satis frequentibus et glandulis plerumque subsessilibus numerosis intermixti, nonnumquam transitionibus sparsis. Stipulae lineares longe pilosae glandulis tenuibus. Petiolus longe pilosus aculeis 7-14 rectis vel falcatis aciculis glandulisque haud frequentibus. Folia 3- vel 4-nata vel pedato-quinata, supra sparsim vel densius pilosa subtu praesertim in nervis longe et satis dense pilosa, plerumque aliquod tomentosa mediocriter fere simpliciter vel paulo periodice aliquod inaequaliter dentata dentibus interdum parum patulis satis obtusis aperte mucronatis. Foliolum terminale petiolulo fere 2½-plo longius late ovato-ellipticum, fere orbiculare vel late obovatum basi emarginatum vel cordatum abruptius acuminatum.

Ramus florifer angulatus dense et longe hirsutus aculeis gracilibus reclinatis vel leviter falcatis fere 5 in internodio aciculis intermixtis glandulis sparsis in pilis absconditis. Folia 3-nata foliolo terminale late ovato-rhombeo, supra sparsim vel densius pilosa subtu longe et dense piloso-hirsuta, superioria plerumque aliquod tomentosa. Inflorescentia infra foliosa satis densa tomentosa et dense piloso-hirsuta aculeis gracilibus luteis valde reclinatis glandulis brevibus satis numerosis. Pedunculi inferiores ascendentes superio-

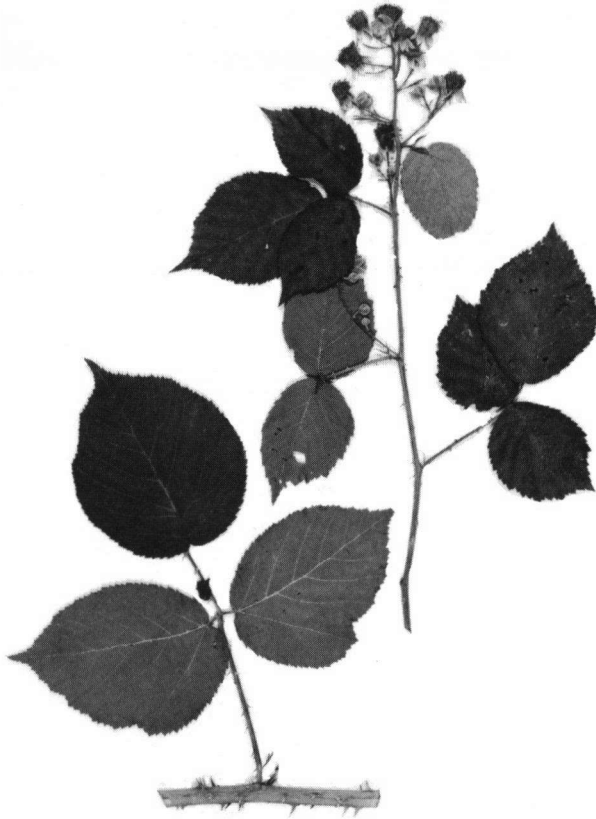

Fig. 1. Het type-exemplaar van *Rubus baronicus* Beek.

res patulo-ascendentes ad parum refracti. Sepala reflexa, cinereo-tomentosa hirsuta breviter glandulosa interdum aculeata. Petala maxima alba vel pallide rosea mediocriter vel valde late ovata, elliptica, rhombea vel obovata apice saepe incisa longe fimbriata. Stamina stylis lutescentibus vel ebenaceis valde longiora. Ovaria glabra. Receptaculum pilosum. Exeunte Iulio.

Oec.: Sole luto in silvis.

Ar.: Hollandia in provincia Brabantiae borealis; praeterea uno loco in Hollandia meridionale.

Bladloot boogvormig of klimmend, scherpkantig, berijpt, dicht behaard. Grote stekels samengedrukt, teruggerecht, iets onregelmatig, 10-35 tussen twee bladen; daartussen weinige tot vrij talrijke zeer kleine stekeltjes en talrijke, grotendeels vrijwel zittende klieren, overgangen tussen de stekeltypen zeldzaam. Steunblaadjes lijnvormig, lang behaard, met tere klieren. Bladsteel lang behaard met 7-15 teruggerichte of -gekromde stekels en weinig talrijke kleine stekels en klieren. Bladen 3- of 4- of voetvormig 5-tallig, van boven verspreid tot vrij dicht behaard, van onderen vooral op de nerven lang en vrij dicht behaard, meestal iets viltig, iets onregelmatig tot zwak periodisch gezaagd met ma-

tig grove, soms iets uitstaande, vrij stompe tanden met duidelijke spitsjes. Topblaadje ongeveer 2½ maal zo lang als zijn steeltje, breed eirond-elliptisch, vrijwel cirkelrond of breed omgekeerd eirond, met uitgerande of hartvormige voet, vrij plotseling toegespitst.

Bloeitak kantig, dicht en lang behaard, met slanke teruggerichte of zwak gebogen stekels (ongeveer 5 tussen twee bladen) en kleine stekels, en tussen het haar verborgen verspreide klieren. Bladen 3-tallig met breed eirond-ruitvormig topblaadje, van boven verspreid tot vrij dicht behaard, van onderen lang en dicht behaard, de bovenste meestal iets viltig. Bloeiwijze alleen onderaan bebladerd, vrij dicht, viltig en dicht ruig behaard, met slanke, gele, scherp teruggerichte stekels en vrij talrijke korte klieren. Onderste zijtakjes een scherpe hoek makend met de hoofdas, de hogere schuin afstaand of soms iets teruggebogen. Kelkslippen teruggeslagen, grijs, lang behaard, kort beklierd, soms met enkele stekeltjes. Kroonbladen zeer groot, wit of bleekrose, elliptisch tot zeer breed eirond, ruitvormig of omgekeerd eirond, aan de top vaak ingesneden, lang gewimperd. Meeldraden veel langer dan de geelachtige of ivoorkleurige stijlen. Vruchtbeginsels kaal. Bloembodem behaard. Bloeitijd: juli.

Oec.: Bossen op leemhoudende bodem.

Ned.: Op een aantal plaatsen tussen Bergen op Zoom en Tilburg, vooral rond Breda vrij algemeen (Liesbosch, Mastbosch, Dorst); ook in de uiterwaarden bij Aalburg, N.-Br.; voorts in het natuurgebied De Loet bij Krimpen aan de IJssel. Een exemplaar van Schin op Geul was te jong voor zekere determinatie.

Ar.: Endemisch in Nederland.

Overeenkomstige soorten: *R. baronicus* lijkt op *R. macrophyllus* Whe. & Nees, maar verschilt onder andere door de forsere bestekeling, de frequente kleine stekels en klieren op de bladloot, de bredere topblaadjes en de grotere kroonbladen. Herfstvormen van *R. macrophyllus* zijn soms ook sterker en ongelijk bestekeld, maar dan zijn de stekels nauwelijks afgeplat en deze exemplaren missen altijd de voor *R. baronicus* typische, talrijke, zeer kleine stekels en zeer kort gesteelde klieren. *R. fuscus* Whe. is vooral in de bloeiwijze veel dichter en langer beklierd.

2 *R. picearum* (Beek) Beek, nov. stat.

Pro *R. glandulosus* Bellardi subsp. *picearum* Beek, Gorteria 8, 1977, p. 126.

Volgens de huidige opvattingen in de batologie behoort *R. picearum* op het niveau van soort te worden beschouwd, wat wij met deze publikatie effectueren.

3 *R. juvenis* Beek., nov. spec., fig. 2

Holotypus: Herb. A. van de Beek nr. A 1069, verzameld in het Ravensbosch bij Valkenburg, L., op 24.VI.1980, in L.

Serie *Glandulosi* Wimm. & Grab. Wijdverbreide soort (niveau B).

Syn.: *R. viridis* Kalt., Fl. Aach. Beck., 1845, p. 284, non Presl. ex Ortman., Flora 18, 1835, p. 488.

Turio prostratus vel humilis teres vel obtusangulus interdum paulo pruinosis densius

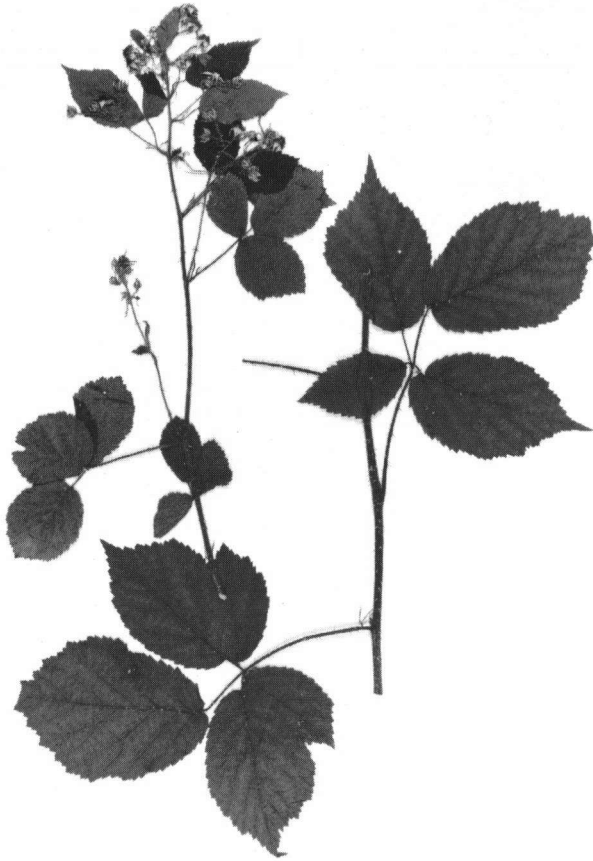

Fig. 2. Het type-exemplaar van *Rubus iuvenis* Beek.

pilosus aciculis numerosis reflexis vel paulo falcatis 0,5-4 mm longis glandulis luteostipitatis numerosis transitionibus diversissimis inter aciculos et glandulos. Stipulae lineares pilosae glandulosaeque. Petioli aculeatio et pilositas sicut turionis. Folia 3-(5-)nata tenuia supra satis dense pilosa subtus solum in nervis parce pilosa grossissime irregulariter periodice serrata dentibus maioribus interdum aliquod patulis. Folium terminale rhombeum vel saepius obovatum basi emarginatum (satis) sensim saepe longe acuminatum petiolulo prope (3-) 4- (5-)plo longius.

Ramus florifer teres vel obtusangulus aciculis luteis crebris parvis ad mediocribus (ad 4 mm) et glandulis longis munitus dense pilosus. Petiolus plerumque aculeis falcatis. Folia ternata pilosiora quam turionis. Inflorescentia alte foliosa aciculis luteis glandulis pilisque crebris. Aciculi reflexi vel maiores paulo falcati. Pedunculi patulo-ascendentes vel ascendentes folio proximo breviores 1-7-flori. Pedicelli graciles diverse patuli aciculis glandulisque creberrimis dense et breviter pilosi. Sepala angusta longe acuminata cinerea dense pilosa glandulis tenuibus et aciculis crebris post florem reflexa deinde interdum subpatula. Petala parva (circa 7 mm) anguste elliptica alba interdum virescentia.

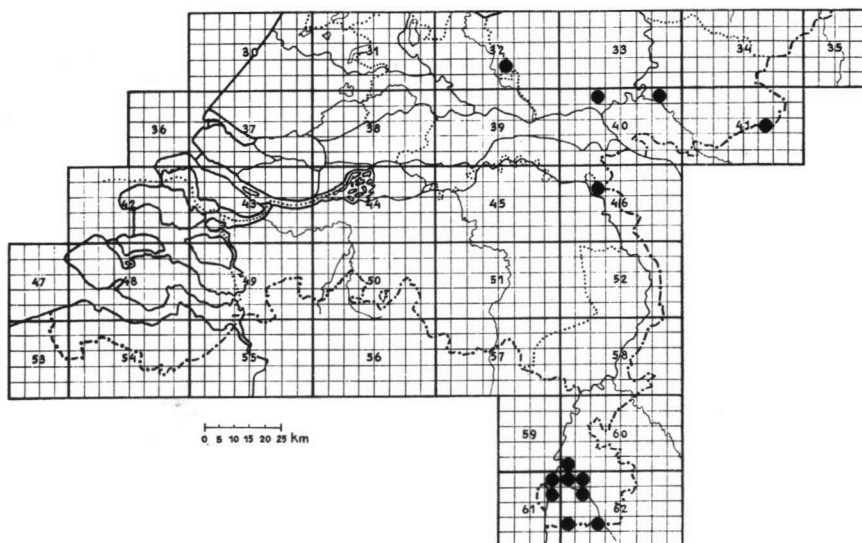

Fig. 3. De verspreiding van *Rubus iuvenis* Beek in Nederland.

Stamina stylis luteo-virescentibus vel ebenaceis paulo breviora ad paulo longiora. Ovaria in apice breviter pilosa. Exeunte Iunio – Iulio.

Oec.: *Nemoribus humosis*.

Ar.: *Hollandia, Belgia et Germania affine, Gallia.*

Bladloot neerliggend of laag boogvormig, rond of stompkantig, soms iets berijpt, vrij dicht behaard, met talrijke, gele teruggeslachte of soms iets gebogen, 0,5-4 mm lange naaldstekels en eveneens talrijke geelgesteelde klieren met allerlei tussenvormen naar de stekels. Steunblaadjes lijnvormig, behaard en beklierd. Beharing en bestekeling van de bladsteel als die van de bladloot. Bladen 3- (5-)tallig, slap, van boven vrij dicht behaard, van onderen alleen op de nerven zwak behaard. Bladrand zeer grof, onregelmatig, periodisch gezaagd, de grotere tanden soms iets uitstaand. Topblaadje (3-) 4 (-5) maal zo lang als zijn steeltje, omgekeerd eirond of soms ruitvormig, aan de voet uitgerand, (vrij) geleidelijk, vaak lang toegespitst.

Bloeitak rond tot scherpkantig, met talrijke gele, kleine en grotere naaldstekels (tot 4 mm) en lang gesteelde klieren, dicht behaard. Bladsteel meestal met kromme stekels. Bladen 3-tallig, dichter behaard dan die van de bladloot. Bloeiwijze hoog bebladerd, met talrijke gele naaldstekels, klieren en haren. Stekels teruggeslacht of de grotere iets teruggekromd. Zijtakjes schuin afstaand tot opgericht, korter dan het bijbehorende blad, 1-7-bloemig. Bloemsteeltjes slank, in verschillende richtingen afstaand, met zeer talrijke stekels en klieren, dicht kort behaard, kelkslippen smal, met lang uitgetrokken punt, grijs, dicht behaard, met talrijke fijne klieren en stekels, na de bloei teruggeslagen, later soms weer iets opkomend. Kroonbladen klein (ca. 7 mm), smal elliptisch, wit, soms iets groenachtig. Meeldraden iets korter tot iets langer dan de geelgroene of ivoorkleurige stijlen. Vruchtbeginsels aan de top kort behaard. Vrucht in Nederland vaak slecht ontwikkeld. Bloeitijd: eind juni, juli.

Oec.: Humusrijke bossen.

Ned.: In Zuid-Limburg niet zelden; overigens zeer verspreid, hoofdzakelijk in het Subcentreuropse district (fig. 3).

Ar.: Nederland, België, aangrenzend West-Duitsland, Frankrijk zuidelijk tot in het departement Tarn.

Op m.: *R. iuvenis* is waarschijnlijk identiek met *R. viridis* Kalt. De laatste naam is echter niet wettig wegens de eerdere publicatie van *R. viridis* Presl ex Ort. (= *R. nessensis* Hall). Omdat er van *R. viridis* Kalt. geen typemateriaal meer is te vinden, is het wenselijker *R. iuvenis* niet te publiceren als een nieuwe naam voor *R. viridis* Kalt., waarbij dan een neotype zou moeten worden aangewezen, maar een volledig nieuwe, op een afzonderlijk holotype gebaseerde, soort te beschrijven.

Het materiaal in de collectie van Wirtgen is niet homogeen en bevat (soms op hetzelfde herbariumvel!) stukken van *R. iuvenis* en van *R. calyculatus* Kalt. Deze vermenging is er waarschijnlijk de oorzaak van dat Sudre (1908-'13) beide soorten samenvoegde als variëteit van *R. incultus* Sudre [= *R. rivularis* subsp. *incultus* (Wirtg.) Sudre]. *R. calyculatus* is een veel grovere soort met als opvallendste kenmerken de zeer lang (ca. 1 cm) gesteelde onderste zijblaadjes van de steeds 5-tallige bladeren en de zeer lange, rijk bebladerde bloeiwijzen. *R. incultus* is grover dan *R. iuvenis*, heeft opstaande kelkklippen, grotere bloemen, lange meeldraden en kale vruchtbeginsels.

Literatuur

Sudre, H., 1908-'13. Rubi Europae. Paris.

Botological notes 3. New information on *Rubus* L.

Rubus baronicus is described as a new species. Information is given on distribution, ecology and differences with related species.

The subspecies *picearum* Beek of *R. glandulosus* Bellardi is raised to the rank of species and named *R. picearum* (Beek) Beek.

R. iuvenis is described as a new species to replace the illegitimate *R. viridis* Kalt.